

**Põhja- ja Baltimaade valijaskonna direktori hr. Saarenheimo ja
tema nõuniku hr. Kosenko avaldus Eesti Vabariigi kohta
Rahvusvahelise Valuutafondi direktorite nõukogu koosolekul 23. juulil 2007**

Eesti ametivõimud soovivad väljendada tunnustust hr Rozwadowskile ja tema meeskonnale avatud ning edasiviivate arutelude ning kvaliteetselt koostatud dokumentide eest. Ametivõimud põhimõtteliselt nõustuvad RVFi hinnanguga ning väärtustavad kõrgelt delegatsiooni antud soovitusi. Järgnevalt esitame lühiülevaate üldisest makromajanduslikust olukorrast Eestis ja keskendume seejärel riigi ees seisvatele peamistele majanduspoliitilistele väljakutsetele.

Üldine makromajanduslik olukord ja väljavaade

Viimaste aastate jooksul on Eesti SKP tugeva valuutakomitee süsteemi, range makromajanduspoliitika ja hea konkurentsivõime toel jõudsalt kasvanud. Tänu majanduslike ja finantssidemete tugevnemisele ELiga on kiire ka reaalne konvergens. Siiski nõustuvad ametivõimud RVFi tähelepanekuga, et majandusareng ületab juba oma potentsiaalset taset, eeskätt aktiivse investeerimistegevuse ja eratarbimise tõttu.

Sisenõudluse suurenemise taga on reaalsektori äärmiselt optimistlik väljavaade ning majapidamiste positiivsed ootused, mida toetab tööpuuduse madal tase. Suure nõudluse ja toidukaupade hinnatõusu tõttu on inflatsioon püsinud suhteliselt kõrge, moodustades juunis eelmise aasta sama ajaga võrreldes 5,8%. Esimeses kvartalis jäi ekspordikasv ootustele mõnevõrra alla, eeskätt seoses transiitkaubanduse aktiivsuse kahanemisega. Transiitkaubanduse langus on tõenäoliselt ajutine nähtus ning selle mõju on suhteliselt väike. Kuna investeerimisaktiivsus, mida osaliselt finantseeriti endiselt välismaiste säästude abil, püsis äärmiselt kõrge ning väliskapitalil põhinevate ettevõtete kasumlikkus oli suur, moodustas jooksevkonto puudujääk esimeses kvartalis SKPst 17,9%. Samas on olnud jõuline ka töötleva tööstuse sektori ekspordikasv, mis saavutas 2007. aasta esimese viie kuu jooksul 14,7% taseme, demonstreerides tugeva konkurentsivõime säilimist.

Keskmise aja jooksul peaks see kasv siiski mõõdukamaks muutuma, kuna nõudlusrõhk leevenevad. Rangemad laenude väljastamise tingimused ning kõrgemad intressimäärad on hakanud ohjeldama laenukasvu ning eluasemeturg hakkab jahtuma. Müügiperioodid on pikenenud, samas kui eluasemehindade tõus on pidurdunud ja kohati on hinnad isegi langenud. Aasta algusest on ka eluasemelaenude väljastamise kasv selgelt aeglustunud. Tööjõunõudluse kasv ehitussektoris väheneb, mis peaks aitama leevendada surveid tööturul. Esialgse hinnangu kohaselt aeglustus SKP kasv 2007. aasta esimeses kvartalis 9,8%ni. 2007. aastal peaks SKP kasv pidurduma 8,5-9%ni, misjärel jääb see keskpika potentsiaali lähedale, olles üldjoontes kooskõlas RVFi ootustega. Kui Eesti majandus liigub jätkus uutlikuma kasvutrendi suunas, hakkab ka välistasakaal järk-järgult paranema.

Eelarvepoliitika

Ametivõimud peavad väga oluliseks jätkata tugevat makromajanduspoliitikat. Eesti

majanduspoliitiline raamistik tugineb valuutakomitee süsteemil, mida toetab riigi eelarvepoliitika. Ametivõimud nõustuvad RVFi seisukohaga, et ülekuumenemissurveid arvesse võttes on oluline säilitada range eelarvepositsioon. Eesti riigieelarve on tänu konservatiivsetele prognoosidele ja lisatulu säästmisele juba 2002. aastast saadik ülejäägis olnud. Tänu sellele on riigil tekkinud üsna suured reservid ja valitsusest on valitsussektori äärmiselt väikest võlga arvesse võttes saanud netokreditor. 2007. aasta eelarveülejäak peaks piisava varuga ületama rahandusministeeriumi kevadprognoosis ette nähtud ülejäägi – 1,9% SKPst. Ametivõimud nõustuvad RVFi soovitusel vältida täiendavaid eelarvestiimuleid ja seavad esikohale ülelaekunud eelarvetulu säästmise.

Valitsuse prioriteetide hulka kuulub endiselt tulumaksureform, mille eesmärk on muuta maksusüsteemi nii, et väheneks tööjõu maksustamine ning suureneksid tarbimis- ja keskkonnamaksud. Tulumaksumäär peaks järk-järgult langedes jõudma 2011. aastaks 18 %ni. Samal ajal peaks aktsiisimäärade tõus, mis on osaliselt vajalik EL nõuete täitmiseks, ja kulutuste piiramine tooma riigile lisatulu, välistades eelarvestiimuli, mis võiks vastasel korral tulumaksureformi tulemuseks olla.

Hiljuti võtsid ametivõimud vastu keskpika aja eelarveraamistiku, mis sätestab valitsusele selged prioriteedid ja eelarve-eesmärgid aastani 2011. Eelarvestrateegia põhieesmärk on säilitada tugev eelarvepoliitika, mis soodustaks majanduse sujuvat kohandumist ja aitaks toime tulla rahvastiku vananemisest tulenevate eelarvekuludega. Sel eesmärgil sätestab strateegia, et eelarve peab järgmise nelja aasta jooksul olema pidevalt ülejäägis ja kulutuste kasv peab 2011. aastaks langema 6%le.

Väljakutsed ja konkurentsivõime keskpika aja jooksul

Eesti ametivõimud nõustuvad RVFi seisukohaga, et konkurentsivõime säilitamiseks on oluline suurendada keskmise ja pika aja jooksul tootlikkust ning töö- ja tooteturu paindlikkust. Kuna suurt osa mahukatest investeeringutest rahastatakse vältimatult välismaiste säästudega, tuleb Eesti välispositsiooni sujuvaks kohandumiseks säilitada investeeringute tootlikkus. Reaalkurss on kooskõlas majanduse arenguga – teatud kallinemine on majanduse kiire kasvu ajal ootuspärane ega anna märku konkurentsivõime nõrgenemisest.

Jõulisest palgakasvust hoolimata on Eesti ettevõtted kiire majanduskasvu ja riigi peamiste eksporditurgude soodsate tingimuste taustal säilitanud konkurentsivõime ja suurendanud kasumlikkust. Sellegipoolest on mõnes sektoris ilmnenud ressurside ja tööjõupiirangud. Ehkki tööviljakus on varasematel aastatel palgakasvuga enam-vähem kooskõlas olnud, nõustuvad ametivõimud, et tootlikkuse ja reaalpalka viimase aja areng nõuab tähelepanelikku jälgimist. Tööhõive tase on viimastel aastatel hoogsalt tõusnud, kuid kuna potentsiaalsete töötajate hulk on piiratud, peaks hõive kasv stabiliseeruma. ELi tööjõuturu avanemine on kaasa aidanud töötuse vähenemisele, kuid samas suurendanud palgatõusurveid, mis on ilmnenud ka avalikus sektoris. Lõimumine ELi tööjõuturuga võib tulevikus tööjõupakkumist suurendada, kuna Eesti tööturg on ELi, sealhulgas ka uute liikmesriikide töötajatele täielikult avatud.

Ametivõimud on heaks kiitnud majanduskasvu ja hõivet puudutava tegevuskava, mis sisaldab meetmeid konkurentsivõime tõstmiseks ja tööturu paindlikkuse suurendamiseks. Muudatused, mida

plaanitakse teha töölepingu seadusesse kaasajastavad protseduure ja muudavad töötajate vallandamise ettevõtetele vähem kahjulikuks, aidates kahandada kulutusi ja parandades ettevõtete olukorda potentsiaalselt ebasoodsamas majanduskeskkonnas. Lisaks hakkavad ametivõimud põhjalikult läbi vaatama kõiki tööõigusakte, pöörates tähelepanu igale tööõigust reguleerivale aspektile.

Euro kasutuselevõtt ja inflatsioon

Eesti majanduspoliitika võtme-eesmärk on võtta kasutusele euro nii kiiresti kui võimalik. Ametivõimud on veendunud, et euroalaga ühinemine süvendaks majanduslõimumist, edendaks reaalsel konvergensil ja soodustaks pikaajalist majanduslikku stabiilsust. Rahaliiduga ühinemisele aitab kaasa riigi majanduspoliitika, mis toetub paindlikele turgudele ning konservatiivsele eelarvepoliitikale. Konservatiivse poliitika alustala on valuutakomitee süsteem, mis on Eestis kehtinud juba üle 15 aasta.

Eesti täidab kõiki Maastrichti kriteeriume, välja arvatud inflatsioonikriteerium. Inflatsioon püsib üle piirväärtuse energia ja toidukaupade kõrge hinna tõttu, eriti kuna nimetatud komponentide osakaal THI korvis on Eestis suurem kui mujal ELis. Viimasel ajal on mängu tulnud ka tsüklilised mõjurid ning suurenenud on eluasemega seotud kulutused. Eelnimetatud tegurite tõttu on Maastrichti inflatsioonikriteeriumi täitmine enne 2010. aastat Eesti jaoks ebatõenäoline, sest inflatsioon peaks saavutama kõrgtaseme 2008. aastal. Inflatsioonimäär on siiski kooskõlas riigi majanduskasvuga ja hinnataseme jätkuva lähenemisega ELi keskmisele ning peaks ootuste kohaselt aeglustuma, kui majanduse kasvutempo stabiliseerub. Sellest hoolimata säilitavad ametivõimud valvsuse ja jälgivad tähelepanelikult euro kasutuselevõtu lükkumisega seotud tureaktsioone.

Vastavalt RVFi nõuannetele on ametivõimud ajastanud reguleeritud hindade tõstmise ja aktsiisimaksude viimise ELi tasemele nii, nende meetmete mõju inflatsioonile oleks aastail, mil inflatsioonimäär peaks kriteeriumi piirväärtuse lähedale alanema, võimalikult väike. Nii sigarettide ja tubaka kui ka mootorikütuse aktsiisimakse tõstetakse järgmisel aastal. Lisaks kehtestatakse 2008. aastal aktsiisimaks elektrile.

Finantssektor

Eesti pangandus- ja finantsüsteem on täielikult lõimunud Põhjamaade finantsgruppidega. Piirkondlike finantsturgude tihe lõimumine on avaldanud äärmiselt soodsat mõju regiooni majanduspiirkondade vahelisele säästude vahendamisele ja seega üldisele majandusarengule. Samal ajal kui Eesti pankade edukas lõimumine suurte finantsgruppide riski- ja likviidsusjuhtimisraamistikuga on parandanud riigi finantsüsteemi vastupanuvõimet, on see teinud kergesti kättesaadavaks ka rahastamisvõimalused. Sellega on kaasnud suur laenuõudlus, millele on hoogu andnud üldine kindlustunde kasv pärast liitumist ELiga. Kuigi majapidamiste finantsvarad ja säästud on koos sissetulekute tõusuga jõuliselt suurenenud, on laenukasv olnud veelgi kiirem. Seda arvesse võttes on ametivõimude makromajanduslik reaktsioon olnud suurte eelarve- ja kapitalipuhvrite loomine ning järelevalvealase koostöö tugevdamine, tagamaks võimalikult sujuva kohandamise, kui majandustsükkel lõpuks pöördub.

Pangasektori olukord on üldiselt hea. Intressimäärade tõus on võimaldanud pankadel tõsta marginaale ja suurendada kasumit. Eesti pangaregulatsioon on laenude väljastamise tempo kiirenedes rangemaks muudetud. Riigis kehtiv kapitali adekvaatsuse määr (10%) on kõrgem kui ELis, kohustusliku reservi nõue on 15% ja eluasemelaenude riskikaal 100%. Kirjeldatud ettevaatusabinõud pakuvad pankadele lisapuhvri muutavas majanduskeskkonnas toime tulemiseks. Viimasel ajal on ka pangad hakanud turu arengut valvsamalt jälgima ning karmistanud oma laenude väljastamise poliitikat. Rangemad laenutingimused ja tõusvad intressimäärad on aeglustanud laenukasvu. Erasektori kodumaise võla aastakasv, mis moodustas aasta alguses 52%, langes maikuuks 46%ni. Pankade likviidsus on stabiilne, laenukvaliteet hea ja halbade laenude osakaal väga väike.

Siiski jälgivad ametivõimud hoolikalt pangasektori arengut, tehes selleks tihedat koostööd piirkonna teiste järelevalveasutustega ja viivad läbi tugevusanalüüse, et varakult tuvastada võimalikke haavatavusi. Ametivõimud on nõus, et süsteemsete tugevusanalüüside teostamine on äärmiselt oluline. Viimase aasta jooksul on märgatavalt tugevnenud kriisihaldusvõime ja koostöö riiklike järelevalveasutuste vahel. Sellele on kaasa aidanud ühine kriisihaldusprotseduuride väljatöötamine koostöös teiste järelevalveasutustega ja riigiüleste kriisiharjutuste läbiviimine.